

РОЗДІЛ III. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

УДК 343.3

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2022-4-04>

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В МІЖНАРОДНИХ АКТАХ, РАТИФІКОВАНИХ УКРАЇНОЮ

Дубас В. М.

суддя

Вищий антикорупційний суд

просп. Перемоги, 41, Київ, Україна

orcid.org/0000-0003-4153-8758dubasvit@ukr.net

Ключові слова: корупція, корупційні кримінальні правопорушення, імплементація конвенції, міжнародні стандарти, політика у сфері боротьби зі злочинністю.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю гармонізації чинного антикорупційного законодавства із положеннями міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих Україною. Дана тематика актуалізувалась після затвердження влітку 2022 року Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, в якій серед сформульованих ключових проблем вказується про суперечність положень чинного кримінального законодавства міжнародним стандартам у цій сфері.

У статті автор детально описує на основі яких міжнародних актів, ратифікованих Україною, було внесено до чинного Кримінального кодексу України статті, які встановлюють кримінальну відповідальність за корупційні правопорушення. Проаналізовано висновки про стан імплементації Україною конвенційних норм у чинне законодавство і зроблено висновок, що нинішній стан імплементації положень Конвенції ООН про боротьбу з корупцією, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією та Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією не відповідає сучасним тенденціям корупційної злочинності в Україні.

Автор зазначає, що конвенційні норми вимагають щоб держави-учасниці передбачали застосування таких санкцій, які враховують ступінь небезпечності злочину, хоча в жодній Конвенції конкретно не встановлюється конкретна суворість санкцій. Крім того, у статті наголошується, що положення Конвенцій визначають, що кожна Держава-учасниця самостійно докладає зусиль для забезпечення використання будь-яких передбачених у її внутрішньому праві дискреційних повноважень, що стосуються кримінального переслідування осіб за злочини, визначені цією Конвенцією, для досягнення максимальної ефективності правоохоронних заходів щодо цих злочинів і з належним урахуванням необхідності запобігти вчиненню таких злочинів. Відтак у статті представлена думка, що чинні санкції корупційних кримінальних правопорушень потребують посилення, що повністю узгоджується із рекомендаціями, які сформульовані на Конференції держав-учасниць Конвенції ООН проти корупції, за підсумками якої ухвалюються резолюції та рішення.

Автором виявлено, що визначення видів покарань за вчинення корупційних правопорушень, а також їх строків є виключним правом кожної держави, яка ратифікувала Конвенції. У статті обґрунтовано потребу внесення

змін до статей Кримінального кодексу України, які регламентують такі кримінально-правові засоби як позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, конфіскація майна, а також позбавлення волі на певний строк. Дані пропозиції усунуть прогалину, яка виникла в зв'язку з тим, що конвенційні вимоги виконано майже повністю, але неточно. Виконання описаних автором рекомендацій, сприятиме реалізації Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, від ефективності реалізації якої залежить подальша євроінтеграція України, як вектор зовнішньої політики України, який ще більше «зміцнився» після саміту «Україна-ЄС», що відбувся 3 лютого 2023 року в Києві.

RESPONSIBILITY FOR A CORRUPTION CRIMINAL OFFENSES IN INTERNATIONAL INSTRUMENTS RATIFIED BY UKRAINE

Dubas V. M.

Judge

High Anti-Corruption Court

Peremohy Ave., 41, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0003-4153-8758

dubasvit@ukr.net

Key words: *corruption; corruption criminal offenses; implementation of the convention; international standards; crime policy.*

A relevance of a study is determined by the need to harmonize a current anti-corruption legislation with a provision of international legal acts ratified by Ukraine. This topic was updated after an approval in the summer of 2022 of the Anti-corruption Strategy for 2021-2025, in which, among is formulated key problems, contradiction of a provisions of a current criminal legislation with international standards in this area is indicated.

In an article author describes in detail on a basis of which international acts, ratified by Ukraine, articles establishing criminal liability for corruption offenses were added to the current Criminal Code of Ukraine. Conclusions on the state of Ukraine's implementation of convention norms into current legislation were analyzed and it was concluded that a current state of implementation of a provision of the UN Convention on Combating Corruption, the Criminal Convention on Combating Corruption, and the Additional Protocol to the Criminal Convention on Combating Corruption does not correspond to modern trends in corruption crimes in Ukraine.

Author notes that the convention norms require that participating states provide for an application of such sanctions that take into account a degree of dangerousness of a crime, although no Convention specifically establishes a specific severity of a sanctions. In addition, in an article emphasizes that provisions of the Conventions determine that each State Party shall independently make efforts to ensure that any discretionary powers provided for in its domestic law relating to a prosecution of persons for a crimes defined in this Convention are used with maximum effectiveness law enforcement measures regarding these crimes and with due consideration of a need to prevent a commission of such crimes. Therefore, an article presents an opinion that a current sanctions for corruption criminal offenses need to be strengthened, which is fully consistent with a recommendation formulated at the Conference of States Parties to the UN Convention against Corruption, as a result of which resolutions and decisions are adopted.

Author is found that determining a type of punishments for committing corruption offenses, as well as their terms, is an exclusive right of each state that has ratified

the Conventions. Article substantiates the need to amend an articles of the Criminal Code of Ukraine, which regulate such criminal law measures as deprivation of a right to hold certain positions or engage in certain activities, confiscation of property, as well as imprisonment for a certain period. These proposals will close a gap that has arisen due to a fact that a requirement of the convention have been fulfilled almost completely, but not precisely. Implementation a recommendation described by an author will contribute an implementation of the Anti-Corruption Strategy for 2021-2025, a further European integration of Ukraine depends on an effectiveness of its implementation, as a vector of Ukraine's foreign policy, which was even more "strengthened" after the "Ukraine-EU" summit held on February 3, 2023 in Kyiv.

Вступ. Чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК України) було прийнято ще 5 квітня 2001 року, однак, перелік корупційних кримінальних правопорушень у кримінальний закон було внесено лише у 2014 році, як результат імплементації положень міжнародних конвенцій щодо криміналізації корупції, а саме: (1) Конвенції ООН проти корупції від 31.10.2003 (ратифікована Україною 18.10.2006 і набрала чинності для України 01.01.2010) (далі – Конвенція ООН) [1]; (2) Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 (ратифікована Україною 18.10.2006, набрала чинності для України 01.03.2010) (далі – Кримінальна конвенція) [2]; (3) Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 15.05.2003 (ратифікована Україною 18.10.2006 і набрала чинності для України 01.03.2010) (далі – Додатковий протокол) [3].

Законом України від 20.06.2022 № 2322-IX було затверджено Антикорупційну стратегію на 2021-2025 роки (далі – Антикорупційна стратегія), метою якої є досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У змісті документу сформульовані ключові проблеми формування та реалізації державної антикорупційної політики, де, серед іншого, вказується про таку проблему як: «Окремі положення кримінального законодавства, які стосуються кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення, суперечать міжнародним стандартам у цій сфері, не узгоджені між собою та з положеннями кримінального процесуального законодавства і Закону України «Про запобігання корупції». Як наслідок, у значній частині випадків особи, що вчинили корупційні кримінальні правопорушення, звільняються від кримінальної відповідальності та/або покарання» [4].

На фоні збройної агресії росії проти України, 23 червня 2022 року ознаменувався для України довгоочікуваною подією – Україна отримала статус країни-кандидата на вступ до Європейського

Союзу. **Водночас, Єврокомісія дала Україні сім рекомендацій, виконання яких не прив'язане до вже ухваленого рішення, але від них залежать подальші етапи, пов'язані із членством у блоці.** Однією із рекомендацій Єврокомісії є «посилити боротьбу з корупцією, у тому числі на високому рівні, шляхом активних та ефективних розслідувань, а також забезпечити динаміку судових справ та винесених вироків» [5].

Системний аналіз цих важливих документів на предмет оцінки ефективності антикорупційного законодавства в сучасних реаліях та його відповідність міжнародним стандартам у цій сфері, свідчать про гостру необхідність моніторингу національного кримінального антикорупційного законодавства в питанні його узгодженості з тими конвенційними нормами, на основі яких в чинному КК України передбачені корупційні кримінальні правопорушення. Це зумовлено необхідністю оцінки подальшої трансформації національного кримінального законодавства та його гармонізації з законодавством ЄС на основі міжнародних стандартів.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблематика запобігання та протидії корупції в Україні в контексті сучасної Антикорупційної стратегії є надзвичайно актуальною для подальшого утвердження демократичних інститутів, верховенства права, наближення України до членства в ЄС, як одного з основних євроінтеграційних векторів. Приведення національного кримінального антикорупційного законодавства до міжнародних стандартів забезпечить ефективну реалізацію сучасної антикорупційної політики України, що має велике значення для сучасного державотворення країни без корупції, української юридичної науки та практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій де започатковано розв'язання даної проблеми та на які опирається автор. Деякі питання та проблеми відповідності норм про кримінальну відповідальність та покарання за корупцію міжнародним стандартам в даній сфері

були предметом наукових пошуків лише фрагментарно. Так, окремі питання висвітлювались в працях Дудорова О.О., Задой К.П., Зеленова Г.М. Житного О.О., Хавронюка М.І., Михайленка Д.Г., Навроцького В.О., Маріна О.К., Савченка А.В. та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття.

Незважаючи на те, що питання кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення є надзвичайно актуальним науковим напрямом досліджень, проблеми відповідності змісту цих норм та їх санкцій з положеннями міжнародних актів, ратифікованих Україною, станом на сьогодні, описані лише фрагментарно.

Постановка завдання (формулювання цілей статті). Завданням даної статті є виявити розбіжності чинних санкцій норм про кримінальну відповідальність за корупційні правопорушення зі статтями Конвенції, які ратифіковані Україною. Також однією із цілей статті є сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо усунення виявлених розбіжностей, з метою приведення чинного законодавства по положень міжнародних нормативно-правових актів в даній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У частині 1 статті 9 Конституції України вказано, що «міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України». Як слушно зазначає Розенфельд Наталія: «Однак ефективно застосування міжнародних актів неможливе без належної їх імплементації у внутрішнє законодавство і забезпечення їхньої реалізації на національному рівні. Відсутність належної імплементації ратифікованих міжнародних актів позбавляє їх можливості ефективно застосовувати в Україні, а неповна або неналежна імплементація зменшує таку ефективність» [6, с. 20]. З цим твердженням Розенфельд Наталії важко не погодитись, адже «ефективність законодавства» в сфері протидії корупції прямо залежить від рівня імplementованості Конвенції ООН, Кримінальної конвенції та Додаткового протоколу.

Дане питання особливо актуалізується в зв'язку із затвердженням 20.06.2022 Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, де серед очікуваних стратегічних результатів, *inter alia* вказується: «(1) усунуто розбіжності між положеннями Кримінального кодексу України та Закону України «Про запобігання корупції» щодо визначення корупційних кримінальних правопорушень; (2) санкції за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень є пропорційними і такими, що мають значний забезпечувальний і превентивний ефект, жодне з корупційних кримінальних право-

порушень не належить до категорії кримінальних проступків; (3) слідча та судова практика притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень, є сталою та передбачуваною, зокрема завдяки узагальненню правозастосування.

Стосовно такого стратегічного результату в Антикорупційній стратегії як «*санкції за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень є пропорційними і такими, що мають значний забезпечувальний і превентивний ефект, жодне з корупційних кримінальних правопорушень не належить до категорії кримінальних проступків*», то перспективи його досягнення, на нашу думку, є більш реалістичними. Розглянемо чому ж виникла така стратегічна проблема і спробуємо науково обґрунтувати можливості її розв'язання.

Так, 18 квітня 2013 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» (далі – Закон від 18 квітня 2013 р.). Вважаємо, що імплементація конвенційних норм у національне законодавство – це законодавча майстерність, яка потребує глибоких юридичних знань і вмінь з юридичної техніки. А «важливість» Конвенції ООН підтверджується такими словами «Конвенція ООН проти корупції є першим глобальним інструментом в галузі боротьби з корупцією, який має обов'язкову юридичну силу» [7].

Як слушно ще у 2013 році написали Олександр Дудоров та Геннадій Зеленов: «Закон від 18 квітня 2013 р. був спрямований не тільки на приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, а і на врахування низки рекомендацій GRECO, частина з яких не знайшла відображення в Конвенції. Більше того: деякі зміни, внесені у кримінальне законодавство України на підставі Закону від 18 квітня 2013 р., суперечать положенням Конвенції» [8].

У статті 15 Конвенції ООН зазначається: «кожна Держава-учасниця вживає таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання кримінально караними наступних діянь, якщо вони вчинені умисно», а частина 1 статті 19 Кримінальної конвенції передбачає, що «з огляду на серйозний характер кримінальних злочинів, передбачених цією Конвенцією, кожна Сторона запроваджуватиме стосовно кримінальних злочинів, визначених у статтях 2-14, ефективні, адекватні та стримуючі санкції і заходи, включаючи, у разі вчинення таких злочинів фізичними особами, позбавлення волі із подальшою можливістю екстрадиції». Зміст цих

норм свідчить, що Конвенції лише дають рекомендації щодо криміналізації певних діянь, вказаних у Конвенціях, а сам «зміст кримінально-правової заборони» визначає законодавець в кожній державі самостійно. Разом з тим, формулювання змісту кримінально-правової заборони здійснюється за певними рекомендаціями, сформульованими у [9] і [7]. Таким чином, можна зробити висновок, що Конвенція ООН не встановлює чіткий перелік правопорушень, які держави-учасниці зобов'язані криміналізувати. Однак, Конвенція ООН вимагає щоб держави-учасниці передбачали застосування таких санкцій, які враховують ступінь небезпечності злочину, хоча в Конвенції ООН точно не встановлюється конкретна суворість санкцій.

Дане питання для України особливо актуалізується на даному етапі євроінтеграційного процесу України з огляду на проведення 3 лютого 2023 року в Києві саміту «Україна – ЄС», на якому, як сказав Президент України: «Україна завершує виконання семи рекомендацій Європейської комісії щодо здобуття нашою державою статусу кандидата на вступ до ЄС» [10]. Нагадаємо, що ЄС на своєму саміті 23 червня 2022 року у Брюсселі ухвалив історичне рішення, надавши Україні статус кандидата на членство в ЄС. Тоді ж Київ отримав від Єврокомісії «домашнє завдання» із семи пунктів, що стосуються реформ [11].

Як підсумок з даного питання про значення Конвенції ООН про боротьбу з корупцією хочеться зазначити, що стан імплементації положень Конвенції ООН в національне законодавство відображає стан чинного антикорупційного кримінального законодавства. На нашу думку, воно потребує значного вдосконалення, особливо в питанні перегляду санкцій на предмет їх відповідності положенням Конвенції ООН, в сторону посилення кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення.

Порівняємо детальніше окремі положення чинного кримінального законодавства і положень Конвенції ООН:

Стаття 55 КК України регламентує такий вид покарання як «Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю». Оскільки корупційні кримінальні правопорушення, як правило, вчиняються особами, які перебувають на посадах в різних органах влади, то вважаємо, що даний вид покарання потребує перегляду його змісту.

Вважаємо, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за вчинення корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, має призначатися завжди як додаткове покарання на строк п'ять років. А за вчинення тяжкого чи особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення визначається довічна заборона обіймати певні

посади або займатися певною діяльністю. При цьому, у вироку суду має бути визначено коло посад, на які встановлюється заборона призначення або вид діяльності, яким заборонено займатись.

Дана пропозиція повністю узгоджується з частиною 7 статті 30 Конвенції ООН, яка передбачає, що «коли це є обґрунтованим, з урахуванням ступеня небезпеки злочину, кожна Держава-учасниця тією мірою, якою це відповідає основоположним принципам її правової системи, розглядає можливість встановлення процедур для позбавлення на визначений строк, встановлений в її внутрішньому праві, за рішенням суду або за допомогою будь-яких інших належних засобів, осіб, засуджених за злочини, що визначені цією Конвенцією, права: а) займати державну посаду; та б) займати посаду на будь-якому підприємстві, яке цілком або частково перебуває у власності держави».

У статті 59 КК України визначається правовий режим такого покарання як конфіскація майна. Згідно з положеннями даної норми покарання у виді конфіскації майна полягає в примусовому безоплатному вилученні у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого. Якщо конфіскується частина майна, суд повинен зазначити, яка саме частина майна конфіскується, або перелічити предмети, що конфіскуються. Крім того, конфіскація майна встановлюється лише за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу.

Аналіз даної норми засвідчує, що конфіскація майна як додаткове покарання може бути застосоване лише за деякі корупційні кримінальні правопорушення, що не відповідає вимогам Конвенції ООН. Так, частина 3 статті 19 Кримінальної конвенції передбачає, що «Кожна Сторона вживатиме таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для забезпечення можливості вчинення кримінальних злочинів і доходів, отриманих від кримінальних злочинів, визначених цією Конвенцією, чи власності, вартість якої відповідає таким доходам». Тому не буде вважатись порушенням конвенційних зобов'язань якщо в чинному КК України передбачити, що «Конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України, громадської безпеки, корупційні кримінальні правопорушення та кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу».

Також відповідно до частини 3 статті 30 Конвенції ООН «кожна Держава-учасниця докладає зусиль для забезпечення використання будь-яких передбачених у її внутрішньому праві дискреційних повноважень, що стосуються кримінального переслідування осіб за злочини, визначені цією Конвенцією, для досягнення максимальної ефективності правоохоронних заходів щодо цих злочинів і з належним урахуванням необхідності запобігти вчиненню таких злочинів». Відтак запровадження даного кримінально-правового засобу має на меті реалізацію функції запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень, як засудженими, так і іншими особами, як складової частини мети покарання, визначеної в частині 2 статті 50 Кримінального Кодексу України.

Санкції за вчинення корупційних кримінальних правопорушень, зважаючи на сучасні тенденції корупційної злочинності в Україні – зростання кількості корупційних скандалів в органах державної влади, вважаю, що санкції кримінально-правових заборон в чинній редакції не є спроможними забезпечити належний стримуючий ефект і бути ефективним запобіжним фактором. Хоча за даними Transparency International Україна в 2022 році набрала 33 бали (+ 1 бал), але це так само як і Алжир, Ангола, Замбія, Монголія, Сальвадор та Філіппіни [12].

Сучасне антикорупційне судочинство свідчить про недостатню суворість санкцій окремих корупційних кримінальних правопорушень. Тривалий розгляд справ за ініціативи сторони захисту спрямований на затягування часу розгляду до дати, з якої спливають строки давності притягнення до кримінальної відповідальності. Тому чинні санкції корупційних кримінальних правопорушень потребують посилення, що повністю узгоджується із Конвенцією ООН, і з Кримінальною Конвенцією.

Так, частина 1 статті 30 Конвенції ООН визначає, що кожна Держава-учасниця за вчинення будь-якого злочину, що визначений цією Конвенцією, передбачає застосування таких кримінальних санкцій, які враховують ступінь небезпеки цього злочину. Також, частина 1 статті 19 Кримінальної конвенції передбачає, що «з огляду на серйозний характер кримінальних злочинів, передбачених цією Конвенцією, кожна Сторона запроваджуватиме стосовно кримінальних злочинів, визначених у статтях 2-14, ефективні, адекватні та стримуючі санкції і заходи, включаючи, у разі вчинення таких злочинів фізичними особами, позбавлення волі із подальшою можливістю екстрадиції».

Системний аналіз даних норм міжнародного законодавства в сфері боротьби з корупцією, яке ратифіковане Україною, свідчить що визначення строку позбавлення волі як виду покарання і визначення виду покарання є виключним правом Держави. Тому зростання верхньої межі санкції є необ-

хідною умовою ефективної боротьби з корупцією, як засобу превентивного стримування. Також дане стане свідченням наявності необхідного інструменту посилення боротьби з корупцією, як умови імплементації національного законодавства до законодавства ЄС в рамках реалізації Угоди про асоціацію з ЄС. Зазначені зміни сприятимуть оцінці виконання Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною в частині наявності не формального існування норм в законах, а їхнього успішного практичного застосування. Це призведе як до спрощення доступу іноземних, а також і українських компаній до ринку держзакупівель, до кримінально-правового захисту інвестицій, так і до зростання інвестиційного рейтингу країни.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розробок у даному напрямку.

Системний аналіз норм Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України на предмет їх відповідності із нормами Конвенції ООН про боротьбу з корупцією від 31.10.2003 та Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 27.01.1999, засвідчив про певну неузгодженість статей цих Кодексів. Зазначене обумовлює подальшу необхідність внесення змін до положень національних законів в частині посилення кримінальної відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення та удосконалення процедури судового розгляду кримінальних проваджень у справах про корупційні кримінальні правопорушення.

Вважаємо, що встановлення в Кримінальному кодексі України суворіших санкцій за вчинення корупційних кримінальних правопорушень та також запровадження як обов'язкових таких видів покарань як конфіскації майна і позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, сприятиме: (1) реалізації функції запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень, як засудженими, так і іншими особами, як складової частини мети покарання, визначеної в частині 2 статті 50 Кримінального Кодексу України; (2) підтвердженню факту підвищення в Україні стандарту боротьби з корупцією, як вимоги до України – кандидата на членство в ЄС; (3) вдосконалення кримінального антикорупційного законодавства в цій частині посилить принцип невідворотності покарання і підтвердить дії України про реалізацію антикорупційної реформи, як необхідної частини виконання вимог до України – кандидата на членство в ЄС; (4) реалізації Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, від ефективності реалізації якої залежить подальша євроінтеграція України, як вектор зовнішньої політики України, який ще більше «зміцнився» після саміту «Україна-ЄС», що відбувся 3 лютого 2023.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення: 01.02.2023).
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 27.01.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text (дата звернення: 01.02.2023).
3. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією від 15.05.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_172#Text (дата звернення: 01.02.2023).
4. Про засади державної антикорупційної політики України на 2021-2025 роки: Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 01.02.2023).
5. Членство в ЄС: які вимоги до листопада має виконати Україна. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/02/infografika/polityka/chlenstvo-yes-yaki-vymohy-lystopada-maye-vykonaty-ukrayina> (дата звернення: 01.02.2023).
6. Розенфельд Н. А. Коротка методика аналізу ефективності застосування законодавства. Київ : Юстініан, 2009.
7. Техническое руководство для законодательных органов по осуществлению Конвенции Организации Объединенных Наций против коррупции, 2010 год. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/10-53208_ebook_r.pdf (дата звернення: 01.02.2023).
8. Дудоров О., Зеленов Г. Відповідальність за корупційні злочини. Огляд основних новел кримінального законодавства // *Юридичний вісник України*. 28 вересня – 4 жовтня 2013 р. № 39; 5–11 жовтня 2013 р. № 40; 12–18 жовтня 2013 р. № 41; 19–25 жовтня 2013 р. № 42.
9. Руководство для законодательных органов по осуществлению Конвенции Организации Объединенных Наций против коррупции. 2012 год. URL: https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/LegislativeGuide/UNCAC_Legislative_Guide_R.pdf (дата звернення: 01.02.2023).
10. У Києві триває 24 саміт Україна – ЄС. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-kiyevi-trivaye-24-j-samit-ukrayina-yes-80761> (дата звернення 03.02.2023)
11. Саміт Україна – ЄС: який сигнал від Євросоюзу отримає Київ. URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4559080-samit-ukraina-yes-yakui-syhnal-vid-yevrosouizu-otrymaie-kyiv> (дата звернення 03.02.2023)
12. Індекс сприйняття корупції – 2022. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення 03.02.2023)

REFERENCES

1. UN Convention against Corruption (2003). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
2. Criminal Convention on Combating Corruption (1999). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
3. Additional Protocol to the Criminal Convention on Combating Corruption (2003). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_172#Text
4. Law of Ukraine No. 2322-IX “About the principles of the state anti-corruption policy of Ukraine for 2021–2025 (2022, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>
5. EU membership: what requirements Ukraine must fulfill by November. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2022/11/02/infografika/polityka/chlenstvo-yes-yaki-vymohy-lystopada-maye-vykonaty-ukrayina>
6. Rosenfeld, N.A. (2009). A short method of analyzing the effectiveness of the application of legislation. Kyiv : Ukrainian.
7. Technical Legislative Guide for the Implementation of the United Nations Convention against Corruption (2010). Retrieved from https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/TechnicalGuide/10-53208_ebook_r.pdf
8. Dudorov, O., Zelenov, G. (2013). Responsibility for corruption crimes. Review of the main novelties of criminal legislation: *Legal Bulletin of Ukraine*. No. 39–42.
9. Legislative Guide for the Implementation of the United Nations Convention against Corruption (2012). Retrieved from https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/Publications/LegislativeGuide/UNCAC_Legislative_Guide_R.pdf
10. The 24th Ukraine-EU summit is underway in Kyiv. Retrieved from <https://ua.korrespondent.net/articles/4559080-samit-ukraina-yes-yakui-syhnal-vid-yevrosouizu-otrymaie-kyiv>
11. Ukraine – EU summit: what signal will Kyiv receive from the European Union. Retrieved from <https://ua.korrespondent.net/articles/4559080-samit-ukraina-yes-yakui-syhnal-vid-yevrosouizu-otrymaie-kyiv>
12. Index of perception of corruption – 2022. Retrieved from <https://cpi.ti-ukraine.org/>